

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Doç. Dr. Muhammet BAHADIR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Coğrafya Bölümü

muhammetbahadr@gmail.com ORCID

Arş. Gör. Fatih IŞIK

Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

fatihtrbzon.61@gmail.com ORCID

ŞAVŞAT PERİBACALARININ
(ARTVİN) JEOMORFOLOJİSİ VE
JEOTURİZM POTANSİYELİ

GEOTURISM POTENTIAL AND
GEOMORPHOLOGY OF FAIRY CHIMNEYS
IN ŞAVŞAT DISTRICT (ARTVİN)

Geliş / Submitted / Отправлено: 24.01.2021

Kabul / Accepted / Принимать: 17.03.2021

Yayın / Published / Опубликованный: 25.03.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Information

Research Article

Информация о Статье

Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Bahadır, M. ve Işık, F. (2021). Şavşat Peribacalarının (Artvin) Jeomorfolojisi ve Jeoturizm Potansiyeli. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (26), 145-160.

Bahadır, M. ve Işık, F. (2021). Geoturism Potential and Geomorphology of Fairy Chimneys in Şavşat District (Artvin). *The Journal of Kesit Academy*, 7 (26), 145-160.

 10.29228/kesit.49636

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır.

This article was checked by Intihal.net.

Эта статья была проверена Intihal.net

intihal.net

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

ŞAVŞAT PERİBACALARININ (ARTVİN) JEOMORFOLOJİSİ VE JEOTURİZM
POTANSİYELİ¹

GEOTURISM POTENTIAL AND GEOMORPHOLOGY OF FAIRY CHIMNEYS
IN ŞAVŞAT DISTRICT (ARTVİN)

Doç. Dr. Muhammet BAHADIR

Arş. Gör. Fatih IŞIK

Öz: Peribacaları, yarı kurak sahalarda özellikle volkan külü ve volkan tufü gibi yumuşak kayaların yağmur ve sel sularıyla aşındırılması sırasında aşınımın sonuna geriye kalmış yerçekilleridir. Şavşat peribacaları piroklastik anakaya üzerinde, doğu ladini (*Picea Orientalis*) bitki örtüsü altında, 1500 m yükseklikte ve güneye bakan yamaçlarda oluşmuşlardır. Çalışmanın temel amacı bu peribacalarının oluşumunu, gelişimini ve jeoturizm potansiyelini incelemektir. Çalışmada, arazi gözlemleri, coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama tekniklerinden yararlanılmıştır. Artvin ili Şavşat ilçesi Meşeli Köyü'nde yer alan peribacalarını diğer yörelerimizdeki oluşumlardan ayrı kılan az biliniyor olması ve asıl olarak nemli iklim koşulları altında yemyeşil ormanın içinde oluşmuş olmalarıdır. Bu özelliği ile adeta saklı bir jeomorfolojik miras niteliği taşımaktadır. Ayrıca Şavşat peribacaları Karagöl-Sahara Milli Parkı içerisinde olup, bilimsel ve turizm amaçlı değerlendirilecek önemli jeomorfositlerden biridir. Bu açıdan turizm döngüsü içerisinde kullanılabilecek, bozma-koru, kazan ve sürdür ilkelerini yörede hayata geçirerek daha canlı bir turizm merkezi oluşturulabilir. Beraberinde kırsal kalkınmada turizmi, öncü sektöre dönüştürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Peribacası, Jeomorfosit, Turizm, Şavşat, Artvin.

Abstract: Fairy chimneys are landforms which remains in semi-arid areas after soft rocks such as volcanic ash and volcanic tuff are eroded by rain and flood waters. Şavşat fairy chimneys were formed on the pyroclastic bedrock, under *Picea orientalis* flora, at an altitude of 1500 meters and on the southern slopes. The main pur-

¹ Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışmanın bir kısmı Şavşat Peribacalarının Jeoturizm Potansiyeli (Artvin)", başlığı ile Uluslararası Artvin Sempozyumunda sunulmuş ve yayımlanmıştır. Sorumlu Yazar: Muhammet BAHADIR/No conflicts of interest were reported for this article. A part of this study was presented orally in International Artvin Symposium. Corresponding Author: Muhammet BAHADIR

pose of the study is to examine the formation, development and geotourism potential of these fairy chimneys. In the study, field observations, geographical information systems and remote sensing techniques were used. What distinguishes fairy chimneys located in Meşeli Village of Şavşat district of Artvin from others in our other regions is that they are little known and mainly formed in a lush green forest under humid climatic conditions. With this feature, it can be said that these fairy chimneys are a hidden geomorphological heritage. In addition, Şavşat fairy chimneys are in Karagöl-Sahara National Park and are one of the important geomorphic sites which can be used for scientific and touristic purposes. In this respect, a more vibrant tourism center in the region can be created by implementing the principles of "use", "not break-protect", "win and sustain" in the tourism cycle. Thus, tourism in rural development can be transformed into a leading sector.

Keywords: Fairy Chimneys, Geomorphosite, Tourism, Şavşat, Artvin.

1. GİRİŞ

Jeomorfolojik şekiller belirli coğrafi şartlar altında meydana gelir ve bu şekillendirmede çoğu zaman birinci derece iklime bağlı etkenler rol oynar. Belirli süreçlerin egemen olduğu sahalar jeomorfolojide morfojenetik bölge olarak ayrılmaktadır. Bu sahaları bazı özellikleri ile diğer sahalardan ayırmak mümkündür. Özellikle peribacaları kurak ve yarı kurak iklim şartları altında meydana gelmektedir. Bu özelliği ile peribacalarını bu iklim bölgelerinde yaygın olarak izlemek mümkün olmaktadır.

Peribacaları anakayanın tilli, killi, marnlı, volkan külü, volkan tüfü gibi yumuşak kayaların aşınma özellikleriyle şekillenmektedir. Esas olarak bu şekillenmede yarı kurak iklim şartları belirleyici rol oynamaktadır. Türkiye, peribacaları oluşumu bakımından oldukça zengindir. Bu anlamda en tanınmış olanı Ürgüp-Göreme ve Nevşehir çevresinde yer alan peribacaları aynı zamanda turizm bakımından oldukça önemli değerlerdir. Peribacası oluşumları ülkemizde yaygın olarak yarıkurak bölgelerde, ana kayası Neojen ve Kuvaterner dönemine ait volkanikler ve volkano-sedimanter birimlerin yaygın olduğu yörelerimizde gelişmişlerdir. Nevşehir çevresinde yer alan peribacaları birçok çalışmaya konu olmuş, gerek oluşumları, gerek turizm değerleri, aşınma süreçleri, paleocoğrafik gelişimleri, aşınma hızları incelenmiştir (Sarıkaya, Çiner ve Zreda, 2015: 182; Doğan, Şenkul ve Yeşilyurt, 2019: 653; Kuzucuoğlu, 2019: 163).

Volkanik topografyalarda oluşan şekiller, iç kuvvetler ve dış etkenler arasındaki mücadelenin ürünüdür. Bu hususta Türkiye’de geçmiş zamanlarda volkanizmanın etkin olması ve aşındırma etmenlerinin farklılığı genç volkanik şekillerin yaygınlığını arttırmıştır. Beraberinde çarpıcı volkanik şekillerden biri olan peribacalarının oluşumları ile ilgili çalışmalar da önem kazanmıştır. Özellikle Kapadokya yöresi, Kula ve çevresi, Afyonkarahisar’da İhsaniye ve İscihisar çevrelerinde, Erzurum’da Horasan, Karakurt ve Narman çevrelerinde tipik oluşumları ile peribacası oluşumları dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda peribacalarının oluşumu, ekosistem özellikleri, turizm değerleri ve sürdürülebilirliklerine yönelik bulgular incelenmiştir (Atalay, Tetik ve Yılmaz, 1985; Emre ve Güner, 1988; Doğaner, 1995; Yılmaz, 2001; Atalay, Ieleicz, Baleanu, Erdeli ve Marin, 2005; Somuncu ve Yiğit, 2008; Kopar, 2010; Polat ve Güney, 2013; Atasoy,

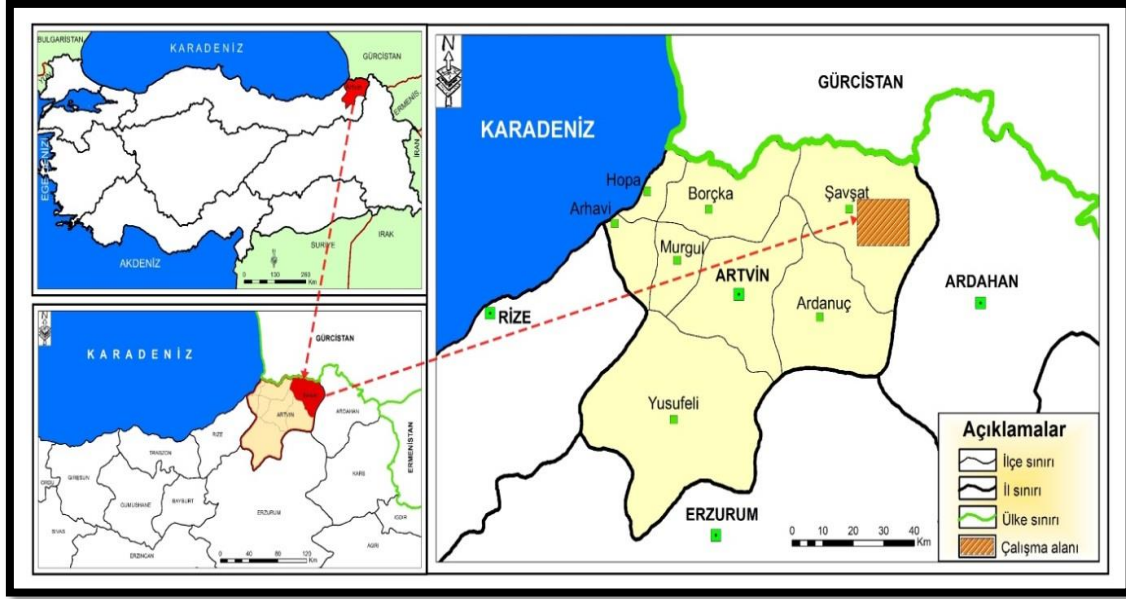
2018).

Peribacalarının oluşumunu Erinç, (2012:411) şu şekilde açıklamaktadır: Bu oluşumların aslında badlands topoğrafyasının ürünü olduğunu, sel yarıntılarının arasında aşınımın geriye kalmış sütun şekilli çıkıntılar olduğunu ifade eder. Peribacaları hem doğal anıt şekiller olup hem de turizm bakımından oldukça yüksek potansiyelli şekillerdir (Yılmaz, 2001:106). Bununla birlikte peribacalarının oluşumu için belirli şartların oluşması büyük önem taşımaktadır. Sahanın litolojik özellikleri yatay ve az eğimli tabakalar ve bu tabakaların farklı dirençte olması gerekmektedir. Tüf – aglomera, marn-konglomera, kiltası-kumtaşı ve çamurtaşı ve konglomera gibi kayaların ardalanması peribacası oluşumuna litolojik olarak zemin hazırlamaktadır (Özdemir, 2019: 231-232). Ancak peribacalarının oluşumu için sadece litolojik özellikler yeterli değildir. Morfolojik olarak bu sahalarda belirli bir eğimin varlığı, aşınma ve ayrışma süreçlerinin de uygun olması gerekmektedir (Özdemir, 2019: 236-237). Böylece seçici aşındırma ile belirli aşamalarda peribacası oluşumu gerçekleşmektedir. Peribacalarının oluştuğu alanlarda yaygın olarak yarıkurak iklim şartları egemendir. Bu sahalarda zaman zaman görülen sağanak yağışlara bağlı olarak oluşan sellenme (yüzeysel akış) arazideki aşınmayı artırmakta, rüzgâr ise şekillenme sürecinin devamını sağlamaktadır.

Tüm bu özellikleri ile peribacaları gerek oluşumları gerekse buldukları yöreye kattıkları turizm albenisi ile incelemeye değer oluşumlardır. Peribacaları buldukları sahalarda jeomorfosit özelliği taşımakta ve turizm rotalarının önemli bir konum noktasını oluşturmaktadır. Türkiye’de bu tür oluşumlar yarıkurak iklim şartları altında şekillenmiştir. Şavşat peribacaları ise orman bitki örtüsü içinde, nemli iklim bölgesinde anakayanın varlığına bağlı olarak şekillenmiştir. Bu nedenle doğal dokusu bozulmadan gözden uzak saklı bir turizm cenneti olarak varlığını korumaktadır. Bu sahanın hem tanıtımının yapılması hem de yöre ekonomisine kazandırılması amacı ile konu ele alınmıştır.

Artvin ili turizm değerleri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde peribacaları ile ilgili literatürde bir bilgiye rastlanmamıştır (Yılmaz, 2010: 653, İl Çevre Durum Raporu, 2016; Orhan ve Doğanay, 2017: 303). Bu yönü ile çalışmanın Şavşat ve Artvin için önemli bir kazanım olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Artvin ili sınırları içerisinde, Şavşat ilçesi Meşeli Köyü güneyinde yer alan peribacalarının oluşumu ve jeoturizm yönünden potansiyeli incelenmiştir (Şekil 1). Peribacalarının bu sahada oluşum özellikleri, şekilleri, boyutları ve gelişimleri ile turizm amaçlı kullanım durumları ele alınmıştır.

Şekil 1. Çalışma sahasının yer bulduru haritası.

1.1. Materyal ve Yöntem

Jeolojik ve jeomorfolojik bulgular için yöreye farklı dönemlerde yapılan arazi çalışmaları en önemli gözlem ve veri toplama tekniğini oluşturmaktadır. Yöreye 2014 ve 2018 yıllarında yaz devresinde arazi çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde sahanın projelendirilmesi düşünülmüş ve hazırlanan bu öncü çalışma ile ilk olarak tanıtımı amaçlanmıştır.

Yapılan arazi çalışmaları ile peribacaları sahası gezilmiş ve incelemelerde bulunulmuştur. Arazi çalışmalarında yerşekilleri ve gösterdikleri morfolojik özellikler incelenerek haritalanmıştır. Peribacalarının oluşum aşaması, sahada yapılan morfometrik analizler ve literatürdeki bilgilere dayanarak şematize edilmiş, jeomorfoloji haritası oluşturulmuş, ayrıca farklı dönemlerde fotoğraf çekimi yapılmıştır.

Harita Genel Komutanlığı'ndan temin edilen 1/25000 ölçekli topografik haritalardaki 10 m'lik eş yükselti eğrilerinden 10 m çözünürlüklü Sayısal Yükseklik Modelleri (SYM) üretilmiştir. SYM'lerin üretimi ArcGIS 10.7 paket program ortamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sayısal veriler ile de lokasyon haritası üretilmiştir. Haritaların üretiminde coğrafi bilgi sistemlerinin yüzeysel sorgulama analizlerinden yararlanılmıştır.

Artvin Meteoroloji Müdürlüğü'nden Şavşat Gözlem İstasyonuna ait sıcaklık ve yağış verileri temin edilmiştir. Bu verilerle hem sahanın iklim özellikleri hem de peribacası oluşumunun iklimle olan ilişkisi irdelenmiştir.

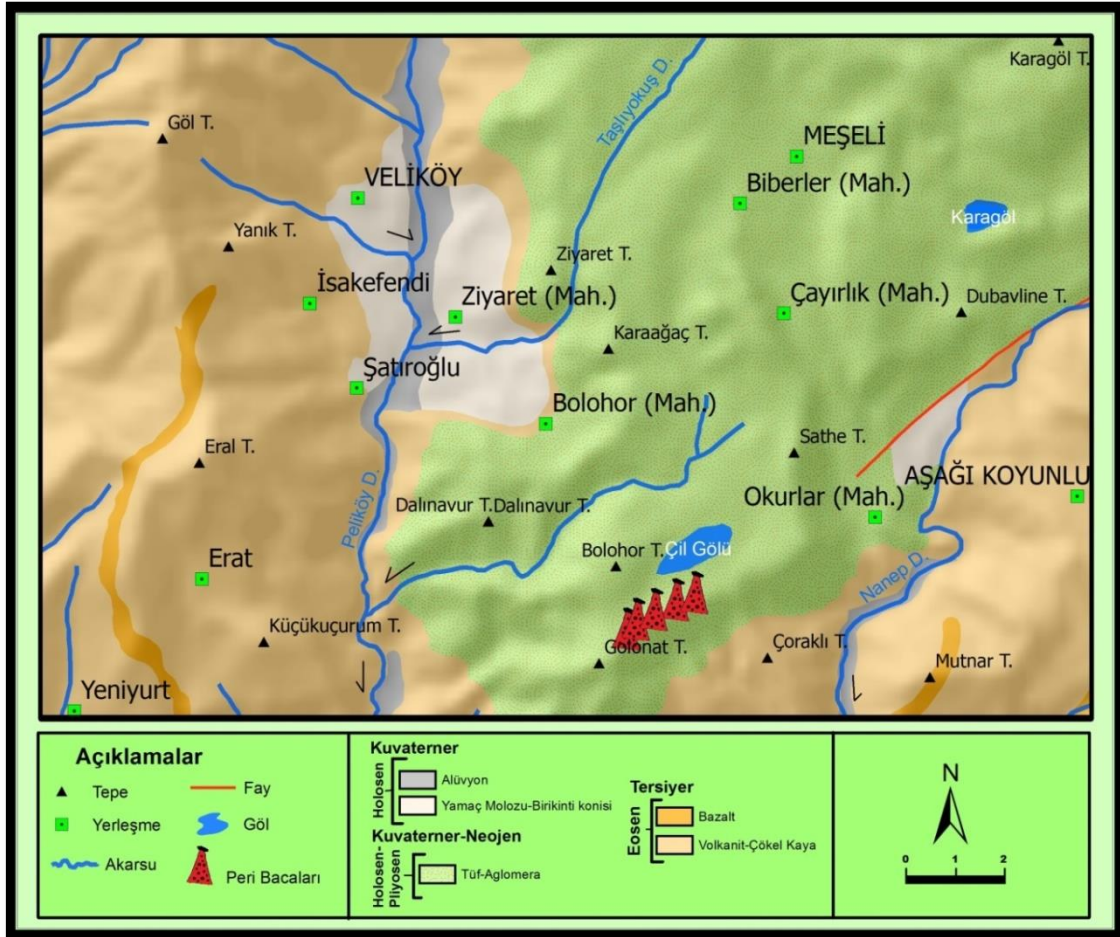
2. BULGULAR

2.1. Doğal Çevre Özellikleri

Çalışma sahasında peribacalarının oluşumunu anakayanın yapısı, iklim şartları, jeomorfolojik ve bitki örtüsü özellikleri birlikte sağlamıştır. Sahanın jeolojik özellikleri incelendiğinde

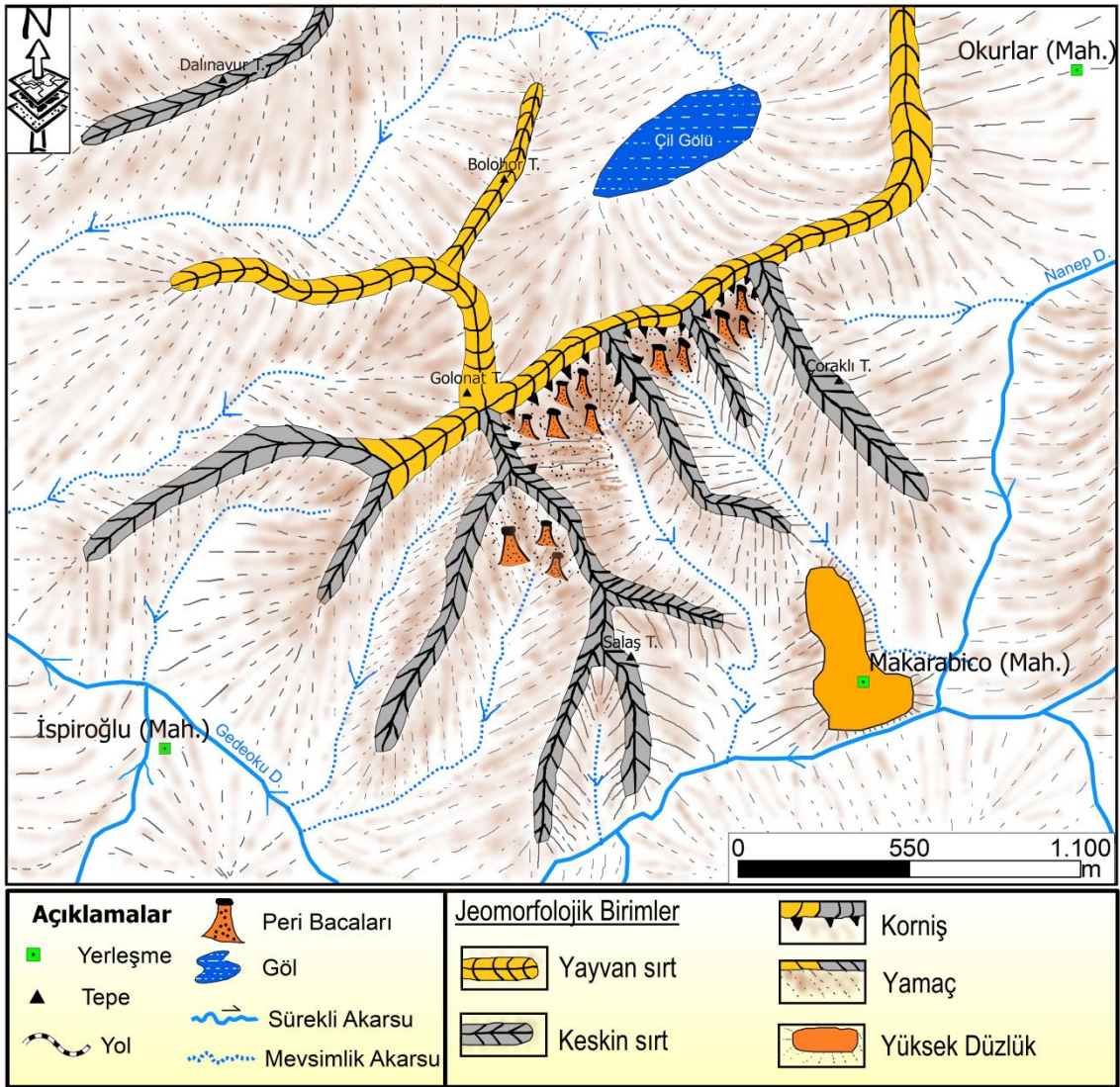
peribacalarının olduğu Şavşat ilçesinin Meşeli Köyü güneyinde Golonat Tepe olarak isimlendirilen sırt kısmı ve yakın çevresi Pliyosen-Holosen yaşlı tuf ve aglomeralardan oluşmaktadır (Şekil 2). Oluşan peribacaları piroklastik anakaya üzerinde gelişmiştir. Bu alanda gevşek olan tüfler aşınma karşı direnci az ve ara katlı olan aglomeralar ise aşınma karşı daha dirençlidir (Foto 1-A). Bu kesimlerde eğim değerlerinin de yüksek olması ile anakaya aşınmış ve sel yarıntıları oluşmuştur. Bu durum peribacalarının oluşumuna zemin hazırlamıştır ve uygun litolojinin varlığı peribacası oluşumunu desteklemiştir. Daha önce ifade edildiği gibi yöre litolojik ve yamaç eğimleri bakımından peribacası oluşumuna uygundur.

Saha genel olarak 1300 ile 2000 metre arasındaki yükseltilerden oluşmaktadır. Bu alanlar yüksek, derince yarılmış yer yer hafif dalgalı plato yüzeyleri şeklinde flüvyal süreçler ile işlenmiştir (Şekil 3). Peribacalarının olduğu alanın ortalama yükseltisi ise 1400 ile 1750 m arasındadır. Yörede eğim değerleri % 20 ile % 50 arasında olup oldukça fazladır. Peribacalarının olduğu Golonat Dağının güney yamaçlarında eğim değerleri %35 ile %50 arasındadır. Dağın kuzey yamaçlarında eğim değeri daha az olup, disimetrik bir sırt şeklinde güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanmaktadır.

Şekil 2. Çalışma sahasının jeoloji haritası (Ardahan F-48 'den yararlanılmıştır).

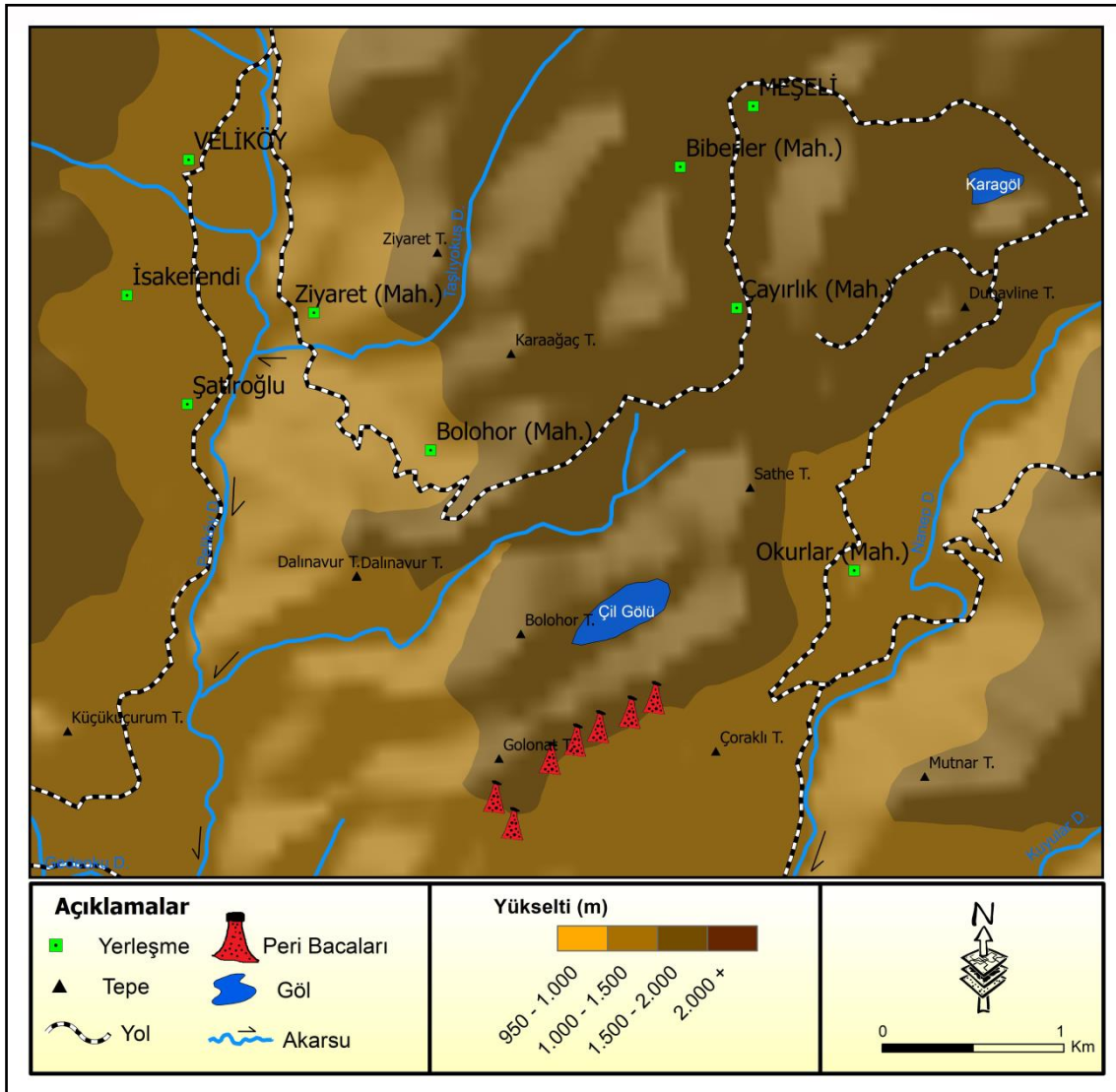
Peribacalarının oluşumunu kısaca şu şekilde açıklayabiliriz. "Volkanik sahalarda aşınımı kolay olan tüflerin eğimli yamaçlar boyunca sel suları ile erozyona bağlı olarak hızla aşınması sonucu kırgıbayır adı verilen bozuk bir topografya ortaya çıkmaktadır. Saha oluk oluk yarılr ve bu olukların arasında testere dişlerine benzeyen sırtlar oluşur. Zamanla bu sırtlar aşınır ve küçük münferit tepciklere dönüşürler. Bu şekiller daha ziyade kurak ve yarı kurak iklim şartları altında, yağışlarla zemine sızan suların ana kayayı eriterek içlerine aldıkları mineralleri buharlaşma sırasında peribacasının yüzeyinde biriktirmesi ile üst kısımda sert bir kabuk oluşur ki bu kabuk şapka görevi yapar. Ayrıca bu kabuk peribacasını uzun süre aşınmaya karşı korur (Foto 1). Peribacası oluşumu yanı sıra ana kayayı volkanik tüflerin oluşturduğu kurak ve yarı kurak bölgelerde, ülkemizdeki Nevşehir yöresinde olduğu gibi, tafoni ve peribacalarından oluşan özel bir topografya ortaya çıkar" (Erinç, 2012: 411; Uzun, 2016).

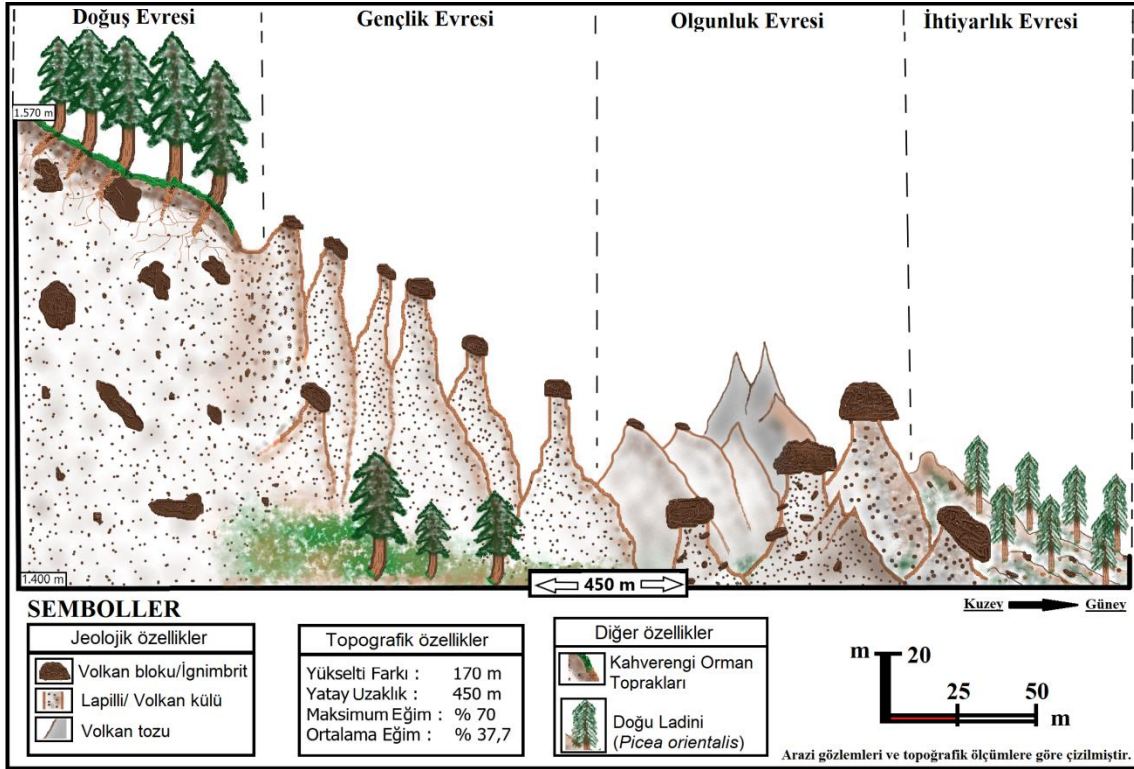
Şekil 3. Şavşat peribacaları sahasının jeomorfoloji haritası.

Sahanın iklim özellikleri incelendiğinde; yıllık sıcaklık ortalamasının 10,2°C yıllık toplam yağış miktarı ise 744 mm civarındadır. Bu değerler istasyon değerleri olup artan yükseklikle sıcaklık azalmakta, yağış ise artmaktadır. Buna göre saha da özellikle yağış değerleri artan yük-

Peribacaları Çil Gölü'nün güney sınırını oluşturan Golonat tepe sırtında, güneye bakan yamaçlarda oluşmuştur. Bu kesimde yükseklik 1600 m'nin üzerindedir (Şekil 5). Eğim değeri ise 30 dereceyi aşmaktadır. Bu kesimde aşırı yağışların ardından oluşan sel suları, sahada çamur akıntısı şeklinde sahayı yarmış ve birbirine paralel keskin sırtların oluşmasını sağlamıştır (Şekil 6). Yöredeki arazi çalışmalarında sel sularının aktüel olarak taşıdığı ağaç gövdeleri ve oluşturduğu yarıntı erozyonunu izlemek mümkün olmuştur (Foto 1A-B). Bu yarıntıları ayıran sırtların zamanla işlenmesi sonucu şapka kısmında dirençli bloklar kalmış ve sütun gibi görünen aşınım şekilleri oluşmuştur. Bu durumu yörede tek başına kalan peribacaları doğrular niteliktedir (Foto 1-C). Bazı peribacalarının üst kısmında dirençli bir kayanın olmaması nedeniyle şapka kısımlarının gelişmediği ve hızlı bir şekilde deforme oldukları gözlemlenmiştir. Birbirini izleyen testere dişini andıran sırtlar oluşmuştur. Bu durum oluşan şekillerin aynı zamanda hızlı bir şekilde silikleştiğini göstermektedir (Foto 1-D).

Şekil 5. Çalışma sahasının fiziki haritası.

Şekil 6. Şavşat peribacalarının oluşum aşamaları.

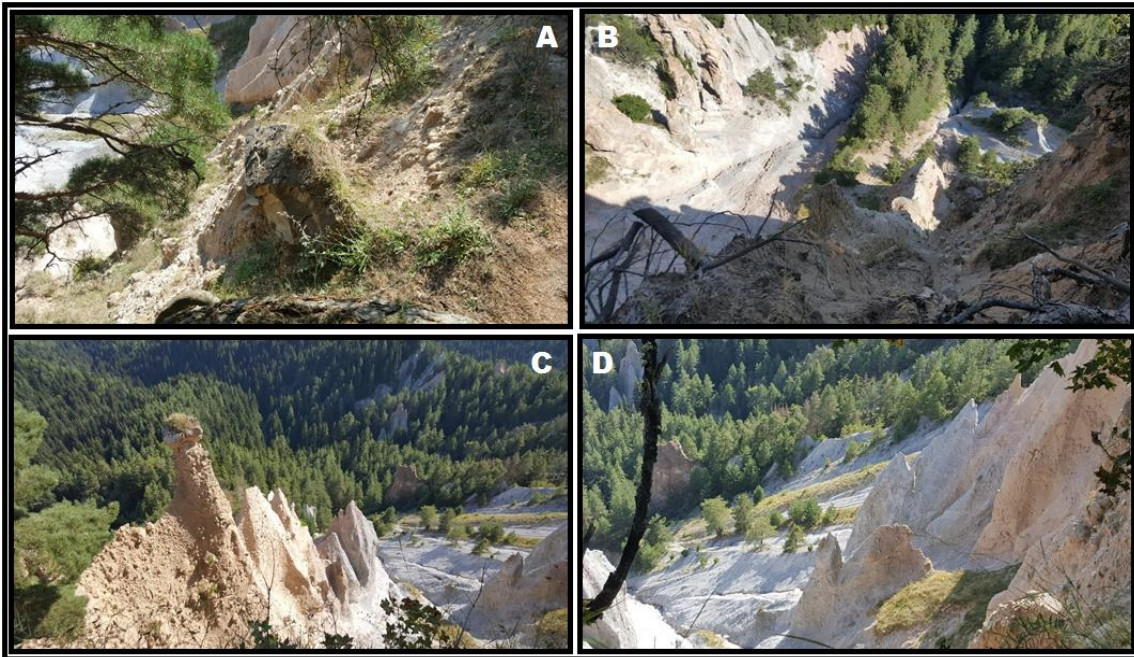

Foto 1. Şavşat peribacaları. A: Sahanın litolojisini oluşturan tüf ve aglomeralar, B: Sağanak ve aşırı yağışlardan sonra oluşan sel sularının açtığı kanallar ve bitki kalıntıları, C: aşınma sonucu oluşmuş testere dişli yüzeyler ve şapkası kopmuş peribacaları, D: Aşınmanın hızlı olduğu yerlerde silikleşmiş peribacası oluşumları.

Şavşat peribacaları Karagöl-Sahara Milli Parkı içerisinde olup, hem bilimsel hem de tu-

rizm amaçlı değerlendirilecek öneme sahiptir. Özellikle, Şavşat sakin şehir ünvanına sahiptir. Bu özelliği ile birçok ziyaretçinin uğrak yeridir. Duru ve yemyeşil doğasıyla, temiz havası ve zengin doğal varlığı ile turizm bakımından bir cennet köşesi gibidir. Yörede doğal miras alanları yanı sıra zengin kültürel miras öğeleri turizm için önemli potansiyele sahiptir. Giyim tarzından, eğlenceye, yemek kültüründen, yayla şenliklerine kadar birçok sosyal aktivitenin varlığı turizmi destekler niteliktedir.

2.2. Peribacalarının Jeoturizm Potansiyeli

Bilimsel, görsel ve kültürel değeri yüksek olan bu nedenle korunması gereken yer şekilleri için oluşturulan koruma şekli **jeomorfosit**'dir (Ekinci ve Doğaner, 2012: 396). Jeomorfositlerin öncelikli olarak dört temel değeri bulunur. Bunlar bilimsel, görsel, kültürel ve ekonomik değerlerdir (Reynard, 2002'den atfen Ekinci ve Doğaner: 2012: 396).

Jeomorfolojik oluşumlar dünyada turizm bakımından her dönem ilgi çekmiştir. Bu nedenle jeomorfolojik şekillerin farklı alanlarda belirli kriterlere sahip olması turizm açısından önemini artırmaktadır. Bu bağlamda jeomorfositlerin yüksek albenili olmaları, bilimsel bir değer taşımaları, ender oluşumlara örnek olmaları, ziyaret edilebilecek bir bütünselliğe sahip olmaları ve paleocoğrafik açıdan da değer taşımaları aranmaktadır. Ayrıca ekonomik değer taşımaları turizm açısından önemlidir. Bir diğer önemli etken ise kültürel bir mirasa sahip olmalarıdır (Ekinci ve Doğaner, 2012: 397). Belirli jeomorfolojik şekillerin bir yerde güzel örneklerinin varlığı o sahaya olan ilgiyi artırmaktadır. Bu çalışmada konu edinilen Şavşat peribacaları bulunduğu saha itibari ile tipik peribacası oluşumuna Karadeniz Bölgesi'nde verilebilecek güzel bir örnektir (Foto 2). Saha oldukça bakir ve doğal yapısının korunduğu bir alandır. Bu özelliği ile de macera tutkunlarının, manzara sevdalılarının tercih edeceği bir alandır.

Foto 2. Şavşat peribacaları. Orman örtüsü içerisinde gelişmiş olan peribacalarının küçük bir kısmı.

Şavşat peribacaları morfometrik olarak iyi gelişmiş, oluşumu devam eden ve görsel bir

şölen sunan yapısı ile gelecek olan turistlerin ilgisini çekecek potansiyele sahiptir (Foto 3-A). Ayrıca bilimsel olarak araştırılması ve tanıtımın yapılması ile de yaygın etki derecesi artacaktır. Şavşat yöresi yeşil doğası ve el değmemiş ormanları, festivalleri, yaylaları ve Karagöl'ü ile ülkenin önemli bir turizm merkezi olmaya adaydır. Bu nedenle sahada yaptığımız incelemelerde Şavşat ilçesine gelen turistlerin genel olarak Karagöl'ü de gezdikleri anlaşılmaktadır. Karagöl, Şavşat ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır². Göl kıyısında yapılmış olan tahta iskele ile göl manzarası seyir terası oluşturulmuştur. Göle koyulan küçük kayık ve botlar ile göl turu yapılmaktadır. Yeşil doğası ile önemli bir turizm mekânı olmaya aday gölün acil olarak turizm eylem planı hazırlanarak yöre turizmine daha fazla katkı sunması sağlanabilir (Foto 3-C ve D). Birbirlerine yakın olan bu iki alan ve peribacalarının hemen kuzeyinde oluşmuş olan fakat yazın kuruyan Çil Gölü çevresi bütünleştirilmiş bir şekilde turizm rotası oluşturmaya imkân sağlamaktadır. Çil Gölü çevresinde oluşmuş olan düz alan mesire alanı olarak düzenlenebilir, kamp alanı olarak organize edilebilir (Foto 3-B). Bu sahada yapılacak olan tesisler ahşaptan yöre kültürünü yansıtacak şekilde dizayn edilerek doğanın dokusu bozulmadan kullan-sürdür ve yönet ekseninde turizme açılabilir. Bu uygulamanın güzel bir örneği Karagöl ve çevresinde yapılmış ve turizmden yöre önemli gelir sağlamıştır. Turizmde çeşitliliği artırıcı bu tür faaliyetler yörenin ekonomik olarak kalkınmasına katkı sağlayacaktır.

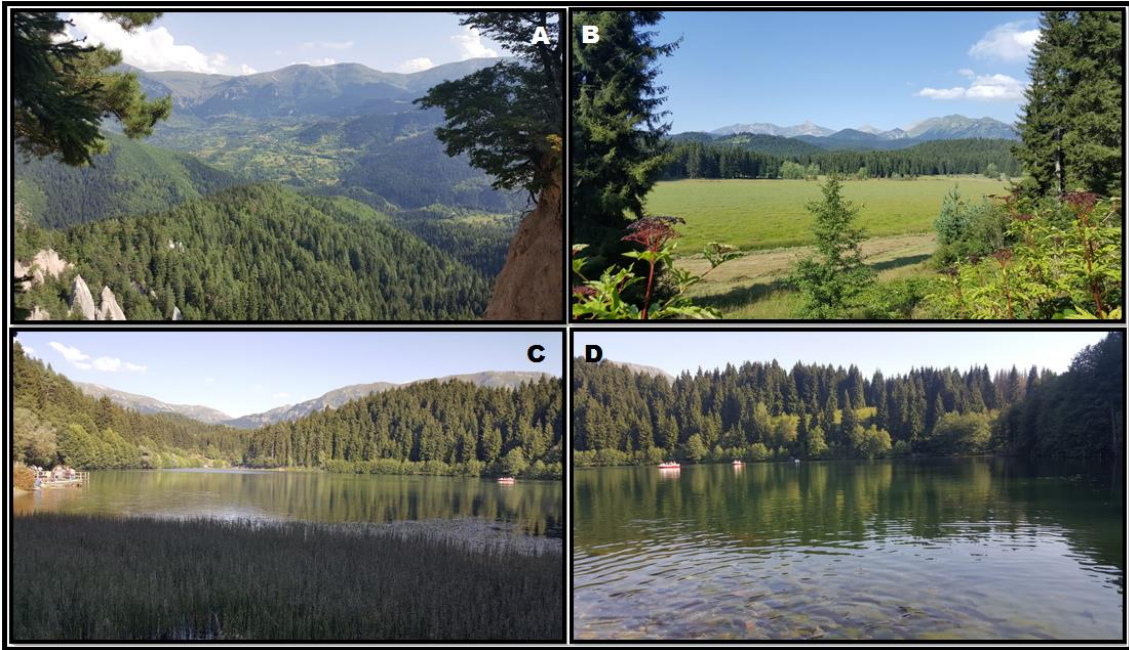

Foto 3. A: Orman örtüsü içinde oluşmuş peribacaları, B: Çil gölü, kurumuş ve sazlık alana dönüşmüştür. C ve D: Karagöl. Gölde kayık ve botlar ile dolaşmak mümkündür.

Yörede ulaşım imkânları sınırlı olup, doğal şartlar ulaşımı zorlaştırmaktadır. Meşeli Köyü ve Karagöl'e kadar olan yol asfaltdır. Peribacaları sahasına ulaşım stabilize yolla sağlanmaktadır. Bu hali ile turizme kazandırılması mümkün değildir. Yolun biraz genişletilerek ve asfalt-

² Artvin ili sınırları içerisinde Karagöl ismi ile anılan diğer bir göl olan Karagöl Borçka'da yer almaktadır. Bu çalışmada adı geçen Karagöl Meşeli Köyü'nün doğusunda inceleme alanı sınırları içerisinde yer almaktadır.

lanarak düzenlenmesi peribacası sahasına ve Çil Gölü'ne ulaşımı kolaylaştıracaktır. Ayrıca peribacası sahasına yapılacak olan ahşap yürüyüş yolları ve seyir terasları ile ziyaretçilere görsel bir şölen sunulabilir. Çil Gölü kenarında kurulacak olan lokantalar ve işletmeler ile gelen turistlerin ihtiyaçları karşılanabilir. Böylece gelen turistlere bir turizm rotası oluşturularak daha uzun süre yörede kalmaları ve daha fazla harcama yapmaları sağlanabilir. Yöreye yapılacak bungalov tipi evler ile doğa ile baş başa ailece kalınabilecek turizm köyü oluşturulabilir. Artvin yöresinde yapılan boğa güreşleri, doğa yürüyüşleri, yayla festivalleri ve doğal turizm alanları birleştirilerek yaz dönemi için turizm tur rotaları ve dönemleri oluşturularak gelecek turist sayısını artırma yoluna gidilebilir.

Yapılan analiz neticesinde çalışma sahasının hem doğal güzellikleri hem de çok zengin kültürel miras özellikleri turizm anlamında yüksek bir albeniye sahip olmasına imkân hazırlamıştır (Foto 4. A-B). Yörede kültürel değerler ile diğer doğal güzellikler bir arada düşünülmeli ve yöreye ait turizm rotası belirlenmelidir. Hatta doğal bir turizm parkuru oluşturulmalı ve turizm gezi anahtarlığı şeklinde gelen turistlere bu rota sunulmalıdır. Özellikle gelen ziyaretçi ve turistlerin Şavşat ve milli park içindeki turizm mekânlarını gezdikten sonra Şavşat merkezde konaklamaları sağlanmalıdır. Böylece yöresel ürünlerin pazarlanması da yapılabilir. Turizm döngüsü içerisinde kullan, bozma-koru, kazan ve sürdür ilkelerini yörede hayata geçirerek daha canlı bir turizm merkezi oluşturulabilir. Bu sayede kırsal kalkınmada turizm öncü bir sektöre dönüştürülebilir.

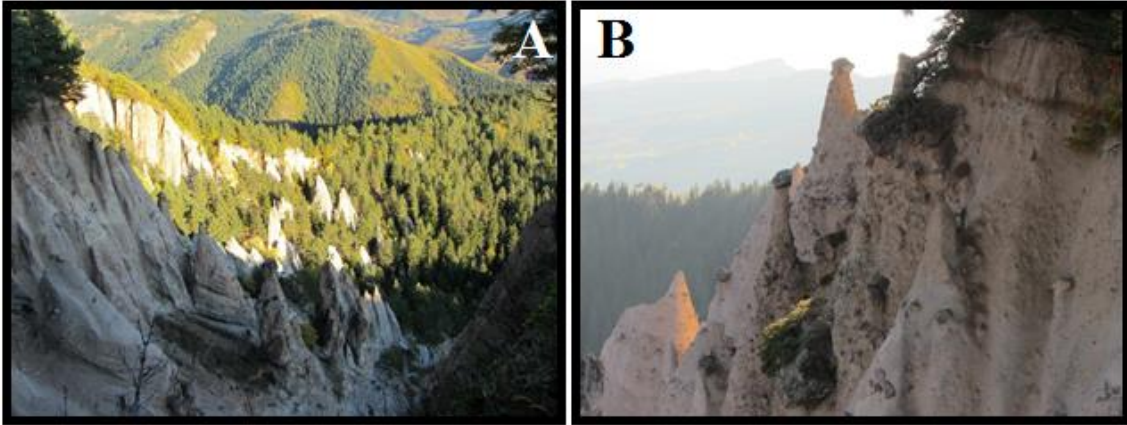

Foto 4. A: Peribacası sahasından genel bir görünüş. **B:** Peribacalarının yakından görünüşü.

Şavşat peribacaları yakın bir zamanda görsel medyada ilgi duymaya başlamıştır. Bazı yayın organlarında Karadeniz'in Kapadokyası benzetmesi yapılmıştır (URL-1). Bu durum yörenin cazibesini artırmıştır. Tanıtım için görsel medyanın gücü yadsınamaz bir gerçektir (Foto 5). Ancak, tüm bunlar için öncelikli olarak, yöreye ait bir turizm bilgi sistemi hazırlanmalıdır. Bu bilgi sisteminde turizm öğelerinin yer bulduru haritaları, ulaşım imkânları, sosyal tesis durumları gibi birçok konuda bilgi sunulmalıdır. Bu amaçla yörenin turizm rehberi oluşturularak tanıtımına hız verilmelidir. Bu çalışmaların paralelinde turizm rotası ve tur rehberi ile günlük gezi güzergâhları, konaklama alanları ve diğer sosyal tesislerin de belirtilerek gelen turistlere sunumu yapılmalıdır. Yapılan etkinlikler belirli bir takvime bağlanarak her yıl düzenli olarak organize edilmelidir. Bu sayede yöreye daha fazla turist gelmesi sağlanabilir. Özellikle sahada uygun bir alana inşa edilebilecek olan seyir terası ise yöreye ayrı bir cazibe kazandıracaktır.

Ancak tüm bu öneriler gerçekleştirilirken doğal yapı bozulmamalı ve sürdürülebilir inşaat malzemeleri tercih edilmelidir.

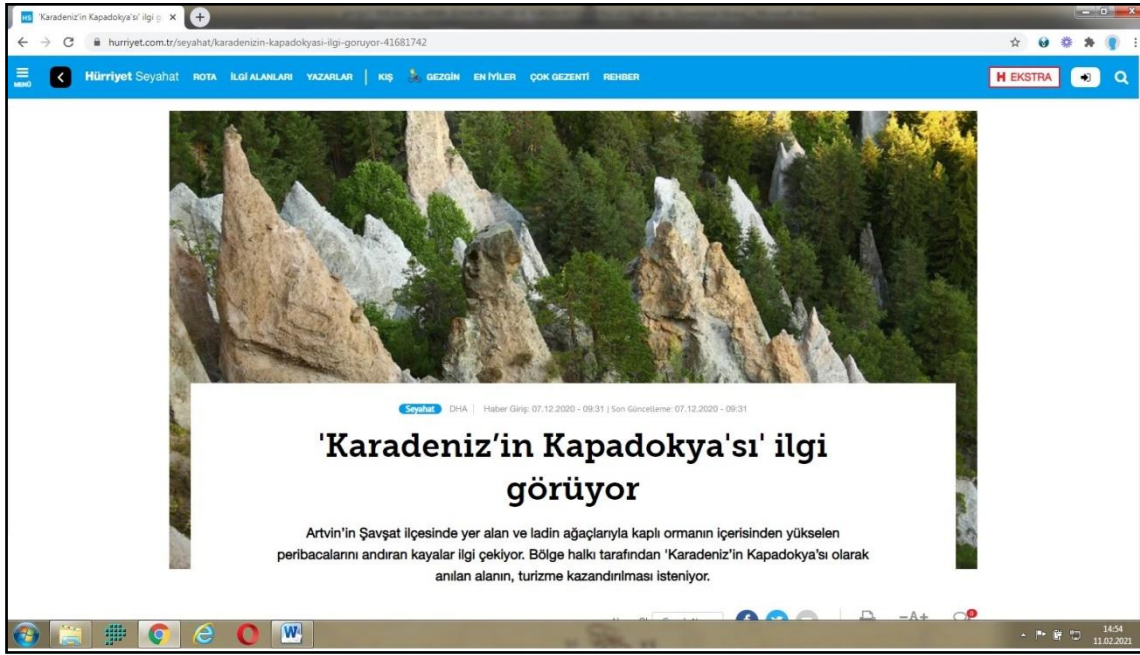

Foto. 5: Hürriyet Gazetesi Ekstra'da çıkan haber (Kaynak: URL-2).

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Şavşat peribacaları yukarıda ifade edilen 4 ilkenin hemen hepsini karşılamaktadır. Bu anlamda yörenin nemli iklim bölgesinde yer alması ve doğal orman örtüsüne sahip olması peribacası oluşumu için ender bir özellik ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Şavşat peribacalarının bilimsel olarak araştırılması ve bilim dünyasına kazandırılması önemlidir. Ayrıca görsel değeri yüksek, ekonomiye kazandırılma potansiyeli olan ve yakın çevresinin zengin kültürel mirası ile yöre önemli bir turizm merkezine dönüşebilir.

Bu çalışma ile Şavşat ilçesi Meşeli Köyü güneyinde yer alan peribacalarının tanıtımı ve bilim dünyasına kazandırılması amaçlanmıştır. Bundan sonraki aşamalarda;

Turizm rota rehberi hazırlanacak ve her bir turizm alanı belirli bir rota içerisinde günü birlik turla gezilebilecek alanların dijital turizm atlası hazırlanması düşünülmektedir. Öyle ki saha artık görsel medyada yakından takip edilmektedir. Hatta yöreye Karadeniz'in Kapadokya'sı yakıştırması yapılmaktadır. Bu nedenle tur rotalarına eklenmesi ve daha fazla tanıtılması gerekmektedir. Ancak turizme kazandırılırken kullan, koru ve yaşat felsefesinden vazgeçilmemelidir. Saha sahip olduğu doğal manzarası ve sakinliği ile önemli potansiyel barındırmaktadır.

Bir diğer proje çalışması ise web cbs uygulaması ile turizm değerleri sorgulama sistemi kurulmasıdır. Bu sayede yöredeki turizm değerlerinin ulaşılabilirliği ve tanıtımının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu tür bir çalışma tarafımızdan yürütülmektedir. Yerel yönetimlerle birlikte yörenin kalkınmasına akademik olarak gerekli desteğin verilmesi hedeflenmektedir.

Sonuç olarak yöre hem doğal hem de kültürel birçok turizm değerini bünyesinde toplar

mıştır. Yapılacak tanıtım ve altyapı çalışmaları ile Şavşat çevresi turizmden daha fazla katma değer elde edebilir.

Katkı Belirtme ve Teşekkür

Bu çalışmada bazı fotoğrafların çekimi ve arazi çalışmalarındaki desteği için Erhan Akman'a teşekkürü bir borç biliriz.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ.; Ieleicz, M.; Baleanu, D.; Erdeli, G. ve Marin, I. (2005). "Cappadocia: Earth Pillars (Fairly Chimneys) and Badland Topography Region of Turkey", Natural Environment and Civilization, Proceedings of the Third Turkish-Romanian Geographical Academic Seminar, 15-24 September 2004, Balıkesir.
- Atalay, İ.; Tetik, M. ve Yılmaz, Ö. (1985). Kuzey Anadolu'nun Ekosistemleri. *Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları*, Teknik Bülten Seri 141: 1-154.
- Atasoy, A. (2018), "Ulucak (Uşak) Peribacalarının Doğal Ortam Özellikleri", TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 3-6 Ekim 2018. Ankara.
- Bahadır, M. ve Işık, F. (2018). "Şavşat Peribacalarının Jeoturizm Potansiyeli (Artvin)", Uluslararası Artvin Sempozyumu, Bildireler Kitabı, ss. 143-154. Artvin.
- Doğan, U.; Şenkul, Ç. ve Yeşilyurt, S. (2019). First Paleo-Fairy Chimney Findings in the Cappadocia Region, Turkey: a Possible Geomorphosite. *Geoheritage*, 11: 653-664.
- Doğaner, S. (1995). Peribacalarının Turizm Bakımından Önemi. *Türk Coğrafya Dergisi*, S. 30, 25-39.
- Ekinci, D. ve Doğaner, S. (2012). "Jeomorfoturizm Açısından Simav (Yeniköy) Peribacaları", UJES 2012, III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Hatay.
- Emre, Ö. ve Güner, Y. (1988). Ürgüp Yöresi Peribacalarının Morfojenezi. *Jeomorfoloji Dergisi*, S.16, ss. 23-30.
- Erinç, S. (2012). *Jeomorfoloji – I.* (Güncelleyenler: Ahmet ERTEK ve Cem GÜNEYSU) İstanbul: Der Yayınları. Güncellenmiş, Yeni Baskı.
- Kopar, İ. (2010). Akdağ ve Topuz Dağı (Nevşehir) Civarındaki Peribacaları Gövdesinde Oluşan Oksidasyon Kabuğu ve Morfojenetik Önemi. *Türk Coğrafya Dergisi*, S. 54, 53-68.
- Kuzucuoğlu, C. (2019). Geology and geomorphology of the Cappadocia volcanic Province, Turkey. *Mediterranean Geoscience Reviews* S. 1: 163-166.
- Orhan, F. ve Doğanay, H. (2017). Türkiye'nin Sakin Şehirlerinden Biri Olan Şavşat'ın Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi. *Iğdır Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 12/Temmuz, 303-326.
- Özdemir, M. A. (2019). "Afyonkarahisar (Seydiler) Peribacaları", Uluslar Arası Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiri Kitabı, (Ed. İsa Cürebal), Sayfa, 229-244.

- Polat, S. ve Güney, Y. (2013). Damsa Çayı Vadisinde (Cemil-Şahinefendi Köyleri Arası) Kaya Düşmesi Olayı İle Peribacası Oluşumu Arasındaki İlişki. *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 28, 18-46.
- Reynard, E. (2002). "Institutional Resource Regime (IRR) A tool for managing the protection and exploitation of Geomorphological Sites", Geomorphological Sites: research, assesment and improvement Workshop Proceeding, Modena (Italy) 19-22 June 2002.
- Sarıkaya, M. A.; Çiner A. ve Zreda, M. (2015). Fairy Chimney Erosion Rates On Cappadocia İgnimbrites, Turkey: Insights From Cosmogenic Nuclides. *Geomorphology*, 234, 182–191.
- Sever, R. (2002), Sürdürülebilirlik Bakımından Şavşat Ormanları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, S. 8, 75-95.
- Somuncu, M. ve Yiğit, T. (2008). "Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Sitleri Dünya Mirası Alanı'ndaki Turizmin Sürdürülebilirlik Perspektifinden Değerlendirilmesi", TÜCAUM V. Coğrafya Sempozyumu, ss: 387-402, Ankara.
- URL - 1: <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/karadenizin-kapadokyasi-savsat-peribacalari,1XZetbr1GkatFkWYmbk75w/NhRU0KOWF0uF00uMPzf-7A> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- URL - 2: <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/karadenizin-kapadokyasi-ilgi-goruyor-41681742> (Erişim Tarihi: 14.02.2021).
- Uzun, A. (2016). "Jeomorfolojiye Giriş Ders Notları." (Yayımlanmamış).
- Yılmaz, H. (2010). "Artvin Kenti ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi", III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt: IV, 1595-1605.
- Yılmaz, Ö. (2001). Afyon'un Peribacaları. *Türk Coğrafya Dergisi*, S. 36, ss.105-127.

VERİ KAYNAKLARI

- MTA Jeoloji Haritası: 1/100000 Ölçekli-Pafta No: Ardahan F48.
- 1/100000 ölçekli topoğrafya haritası: Ardahan F48.
- 10 metre çözünürlüklü Aster Dem Görüntüsü
- Artvin İl Çevre Durum Raporu, 2016.
- Artvin İli Turizm Master Planı.
- Artvin Meteoroloji İl Müdürlüğü Verileri, 1975-2016.